

Tanja Salak

Croaticumovih 60 godina

1. Uvod

Godine 2022. *Croaticum* – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu obilježava 60 godina svojeg postojanja. *Croaticum* se može pohvaliti rastom, kako broja polaznika tako i svojeg kolektiva, može se pohvaliti brojem izdanih publikacija te stručnih i znanstvenih radova, radom na različitim projektima kao odgovorom na izazove današnjeg društva (internetski tečajevi, tečajevi za azilante i tečajevi za izbjeglice) te stalnim obogaćivanjem aktivnosti kojima se lektori i *Croaticum* povezuju s drugim sveučilištima. Budući da su polaznici *Croaticumovih* programa izvor entuzijazma koji pokreće i motivira lektore, njihove će nas priče voditi kroz ovaj prikaz *Croaticumova* rada.

2. Metode poučavanja – *Croaticumovi* počeci i danas

Croaticum je za mene bio čudesno i obogaćujuće iskustvo. Neposredno nakon što sam se 2012. godine preselila u Zagreb, upisala sam se na Semestralni tečaj hrvatskoga jezika i kulture. Bila sam iznenađena visokim profesionalizmom, stručnošću i iskustvom lektora te zadovoljna mogućnošću ovladavanja svim četirima jezičnim vještinama. Prepoznala sam i ljubaznost te emocionalnu inteligenciju nastavnika koji se vješto snalaze s velikim kulturnim, društvenim, jezičnim i dobnim razlikama unutar skupina. Bilo mi je važno naučiti jezik svojih predaka jer sam se odlučila s obitelji preseliti u Hrvatsku. Danas sam ponosna vlasnica plesnoga i fitnes studija koji sam otvorila u Zagrebu.

Irene, Venezuela

Od osnutka 1962. godine, kada se *Croaticum* zvao *Tečaj hrvatskoga jezika za strance* i pripadao Odsjeku za fonetiku, hrvatski se jezik poučavao prema načelima audio-vizualne globalno-strukturne metode (AVGS). Ta je metoda poučavanja bila općeprihvaćena u to vrijeme, ali i vrlo moderna pa su se samo najveći svjetski jezici poučavali tom metodom. Iako je AVGS metoda bila vrlo moderna i popularna te je u poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika (HIJ) živjela čak trideset godina, imala je neke nedostatke: „Glavni je nedostatak te metode nedovoljna usmjerenost na ostvarivanje komunikacijskih ciljeva i nedovoljna uključenost kulturoloških sadržaja te nedovoljna uspješnost učenika u prenošenju naučenih govornih obrazaca u različite životne situacije. Jezik se poučavao nedostatan uključen u kontekst“ (Banković-Mandić i Čilaš Mikulić 2016: 122). U prvom se desetljeću dvadeset prvog stoljeća naglo i brzo razvija područje HIJ-a. Uz znanstveno proučavanje područja, razvija se i terminologija povezana s tim područjem, „čime se dokida diskrepancija između ekstenzivnog poučavanja HIJ-a s jedne strane i nedostatka znanstvenih istraživanja koja bi predstavljala

uporište poučavanju HIJ-a s druge strane“ (Udier 2016: 141). U tom se razdoblju oblikovao suvremeniji komunikacijsko-gramatičko-semantički pristup (Udier i Gulešić Machata 2019) koji se oslanja na rezultate empirijskih istraživanja te primijenjeno-lingvističke i teorijskolingvističke spoznaje. Kao što je primijetila polaznica Irene, na *Croaticum* se poučava po kombiniranoj metodi koja ima cilj razviti sve četiri vještine (vještinu slušanja, vještinu čitanja, vještinu pisanja i vještinu govorenja). Važan dio kombinirane metode je i kontrastivna analiza između hrvatskoga i svjetskih jezika kojima vlada većina polaznika. Kombinirana metoda stavlja naglasak i na stjecanje kulturološke kompetencije jer upravo su kulturološke kompetencije u području glotodidaktike prepoznate kao važan i neizostavan dio poučavanja inoga jezika. To je razlog zašto je *Croaticum* pokrenuo program *KuC* (*Kultura u Croaticumu*). Riječ je o gostovanju osobe iz hrvatskoga kulturnoga života. Ta se osoba susreće s *Croaticumovim* polaznicima koji se u ugodnom druženju i razgovoru osvrću na njezin rad s kojim su se tijekom semestra upoznawali pod vodstvom lektora (gledajući filmove, predstave, čitajući književna djela itd.). Takav je susret vrlo ugodan i obično završi neformalnim druženjem i lijepim uspomenama i za polaznike i za gosta. *Croaticum* je ugostio mnogo hrvatskih kulturnih djelatnika i umjetnika, a ovdje ćemo navesti samo neke koji su posjetili *Croaticum* u posljednjih desetak godina: Dana Budisavljević, Kristian Novak, Ksenija Marinković, Frano Mašković, Maja Hrgović, Goran Bogdan, Barbara Matejčić, Hana Jušić, Igor Bezinović, Renato Baretić, Hrvoje Šalković, Damir Karakaš i drugi.

3. Polaznici – *Croaticumovi* počeci i danas

Učim hrvatski jezik jer se želim specijalizirati i raditi u Hrvatskoj. Ovo je moj prvi semestar u Croaticumu, ali prije toga sam učio hrvatski jezik dva mjeseca na online tečaju. Na početku sam razumio puno gramatike i mogao sam čitati, ali nisam mogao dobro govoriti. Za mene je sreća da živim s ujakom i ujom. Moja ujna govori samo hrvatski i zato ja učim brzo i vježbam jezik s njom. Sviđa mi se Croaticum. Nastava je jako organizirana i zabavna.

Abdelrahman, Palestina

Prvi polaznici *Tečaja hrvatskoga jezika za strance* dolazili su iz Sirije, Libanona, Palestine i drugih takozvanih nesvrstanih zemalja na Sveučilište u Zagrebu potaknuti stipendijama bivše države. S obzirom na to da nisu imali jezično predznanje, najprije su pohađali jezične tečajeve koji su trajali dva semestra (usp. Grgić, Matovac i Aleksovski 2021). *Croaticum* je 1966. godine pripojen Odsjeku za jugoslavenske jezike i književnosti, a 1986. godine prerastao je u *Pripremnu godinu studija* jer su polaznici i dalje najčešće bile osobe koje su se pripremale za studij na nekom od hrvatskih sveučilišta. *Pripremna godina studija*, koja je za cilj ponajprije imala osposobljavanje stranih studenata za studij na hrvatskim fakultetima, uskoro je postala pretijesna za sve zainteresirane. Osamdesetih se godina sve više priključuju i potomci hrvat-

ske dijaspore. Budući da su neki od njih dolazili s predznanjem ili imali potrebu za učenjem dužim od dva semestra, 1993. godine ustalila se podjela na razine kakvu i danas imamo: početni, srednji i napredni stupanj, a svaki se dijeli na viši i niži. Razine su danas usklađene sa Zajedničkim europskim referentnim okvirom za jezike (ZEROJ): Jezične vježbe iz hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika 1 odgovaraju razinama A1 i A2, Jezične vježbe iz hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika 2 odgovaraju razini B1.1, Jezične vježbe iz hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika 3 odgovaraju razini B1.2, Jezične vježbe iz hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika 4 odgovaraju razini B2.1, Jezične vježbe iz hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika 5 odgovaraju razini B2.2 i Jezične vježbe iz hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika 6 odgovaraju razini C1.

Danas je struktura polaznika prilično heterogena. Polaznici *Croaticuma* razlikuju se prema poznavanju hrvatskoga jezika, prvom jeziku, poznavanju inih jezika, zemlji iz koje dolaze, obrazovanju, spolu, nacionalnosti, dobi, religiji, motivaciji za učenje hrvatskoga i dr. Ako usmjerimo pozornost samo na zemlje odakle polaznici dolaze, možemo primijetiti da je u zimskom semestru ak. god. 2020./21. zastupljena 41 zemlja, a u ljetnom semestru te iste ak. god. 37 različitih zemalja. Kao što je već rečeno, *Croaticum* se može pohvaliti blagim rastom broja polaznika (ak. god. 2015./16. upisano je ukupno 524 polaznika, ak. god. 2016./17. upisano je ukupno 496 polaznika, ak. god. 2017./18. upisano je ukupno 555 polaznika, ak. god. 2018./19. upisano je ukupno 593 polaznika, ak. god. 2019./20. upisano je ukupno 614 polaznika, a izazovne pandemijske ak. god. 2020./21. upisano je ukupno 492 polaznika, čime se i dalje održao visok broj polaznika).

3.1. *Potomci hrvatske dijaspore*

Moj pradjed i moja prabaka bili su Hrvati. Ja sam treća generacija Hrvata. Zato sam došao u Hrvatsku učiti jezik i saznati više o zemlji i kulturi. Sada sam na drugom semestru na Croaticumu. Prvi put sam bio prije osam godina i tada sam odlučio da želim živjeti u Hrvatskoj. Ovdje se osjećam ugodno, osjećam se kao Hrvat.

Tomas, Čile

Ja učim hrvatski jer imam hrvatske korijene. Moja mama je došla u Njemačku s 22 godine. Kod kuće smo govorili njemački i hrvatski. Zato sam prošle godine došla na Erasmus u Hrvatsku. Tada sam otišla na Tečaj hrvatskog jezika za Erasmus+ studente. Sada sam na Semestralnom tečaju. Motivacija mi je razumjeti svoje korijene jer osjećam Hrvatsku kao dio svojeg identiteta.

Nina, Njemačka

Najveći broj polaznika posljednjih godina čine osobe s hrvatskim korijenima. Velik broj takvih polaznika dolazi iz zemalja Južne Amerike te ih najčešće stipendira

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Taj državni ured stipendira velik broj studenata svake godine i tako ih motivira na povratak u zemlju svojih predaka. Primjerice, za ak. god. 2021./22. bilo je odobreno 250 stipendija za učenje hrvatskoga jezika u Republici Hrvatskoj (na sveučilištima u Zagrebu, Splitu, Rijeci ili Osijeku). Takve stipendije uključuju trošak tečaja hrvatskoga jezika, subvencioniranu prehranu te djelomičnu naknadu za smještaj u studentskom domu ili privatnom smještaju. Polaznike koji su treća ili četvrta generacija Hrvata, a jezik prije dolaska u Hrvatsku nisu ni učili ni usvajali, nazivamo predačkim govornicima (kao što je polaznik Tomas iz gornjeg navoda). Drugu grupu polaznika s hrvatskim korijenima čine oni koji su hrvatski jezik usvajali, a ne učili u institucionalnim okvirima te se pri dolasku na *Croaticum* prvi put susreću s pisanim jezikom ili hrvatskom gramatikom. Njih nazivamo nasljedni govornici (kao polaznica Nina iz gornjeg navoda). Oni su obično djeca iseljenika koji su iz ekonomskih ili političkih razloga selili u SAD, Kanadu, Australiju ili zapadne i sjeverne europske zemlje. Povratnički govornici, kao treća grupa, osobe su rođene u Hrvatskoj te su tijekom djetinjstva usvajali hrvatski jezik, a nakon preseljenja u stranu zemlju odlučili su se vratiti u Hrvatsku. Takvih polaznika *Croaticum* ne broji mnogo. O razlikama među iseljenicima prema tome u kakvu su suodnosu prema jeziku kojim ovladavaju (nasljedni govornici, predački govornici, povratnički govornici) više pišu *Croaticum*ovi lektori Grgić, Matovac i Aleksovski (2021). Navode kako svi govornici dijele vrlo afektivan odnos prema hrvatskom jeziku te snažan osjećaj pripadnosti jezičnoj, kulturnoj i etničkoj zajednici u kojoj je hrvatski izvorni jezik (što se može primijetiti i u navodima polaznika).

3.2. Polaznici koji nemaju hrvatske korijene

Zapravo, nisam znala Hrvatsku prije gledanja TV-programa. Taj program mi je pokazao lijepo hrvatsko more i mirnu prirodu. Korejci putuju u Hrvatsku puno i znaju za Hrvatsku. Odlučila sam da ću studirati hrvatski jezik na sveučilištu u Koreji. Studirala sam dvije godine, a sada učim hrvatski jezik u Hrvatskoj. Želim raditi ovdje jednog dana.

Yerim, Koreja

Živim u Hrvatskoj zbog ljubavi, važno mi je da mogu govoriti mužev jezik, vjerujem da je to dobro za našu vezu. Ali nakon što sam počela učiti hrvatski jezik, zaljubljujem se u jezik, nadam se da ću moći jedan dan pričati tečno.

Mona, Egipat

*Ja sam digitalni nomad i sada živim u Zagrebu. Bila sam ovdje već u osmom mjesecu 2020. godine. Studirala sam prošli semestar na *Croaticum*u. Volim Zagreb zato što mi se sviđaju ljudi i kultura. Želim učiti hrvatski jezik da mogu razgovarati s ljudima.*

Kim, SAD

Osim potomaka hrvatskih iseljenika *Croaticumove* polaznike čine i studenti kroatistike ili slavistike koji dolaze u Hrvatsku u okviru studija i usavršavaju hrvatski jezik. Kroatisti i slavisti obično dolaze na Filozofski fakultet pod okriljem programa Erasmus+ ili CEEPUS. Zanimljivo je spomenuti da se hrvatski jezik može studirati na 34 lektorata hrvatskoga jezika i književnosti te u tri centra za hrvatske studije u Australiji, Kanadi i Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske. Ti se lektorati i centri nalaze u 25 zemalja te obuhvaćaju više od 2000 studenata. Osim toga, postoji još 40-ak samostalnih lektorata koje Ministarstvo znanosti i obrazovanja u cjelini ili djelomično podupire, a nisu u njegovoj nadležnosti. Često u Hrvatsku dolaze studenti iz dalekih zemalja kao što su Koreja i Kina te nakon jednogodišnjeg ili dvogodišnjeg učenja hrvatskog jezika u svojoj zemlji prvi put upoznaju Hrvatsku i sudjeluju u razgovoru s izvornim govornicima (kao polaznica Yerim).

Studenti drugih studija, koji ne studiraju kroatistiku ili slavistiku, a dolaze na razmjenu na Sveučilište u Zagrebu, sudjeluju u *Semestralnom tečaju hrvatskoga jezika i kulture* ili pak u *Skraćenom semestralnom tečaju hrvatskoga jezika i kulture za Erasmus+ studente*. Oni žele učiti jezik zemlje u kojoj provode svoju studentsku mobilnost, a ponekad su ga već i prije učili. *Skraćeni semestralni tečaj hrvatskoga jezika i kulture za Erasmus+ studente* odvija se dvaput tjedno te je prikladan za studente koji zbog svojih drugih studijskih obveza ne mogu pohađati nastavu svaki dan. Često je riječ o studentima kojima Hrvatska nije prva, tj. jedina zemlja u kojoj provode studentsku mobilnost, nego imaju iskustvo studiranja u više zemalja, poznavanja više stranih jezika te općenito dijele velik entuzijazam prema putovanjima i novim iskustvima.

Takav entuzijazam dijele i digitalni nomadi. Za njih je Hrvatska jedna od zemalja u kojima rade i žive (kao polaznica Kim iz gornjeg navoda). S druge strane, neke polaznike s Hrvatskom ne veže posao ili želja za putovanjima, nego ljubav. Oni su često u braku ili u vezi s osobom iz Hrvatske te imaju vrlo dobar uvid u svakodnevni život, kulturu i obiteljske odnose u Hrvatskoj (kao polaznica Mona).

Postoji i dio polaznika koji se u Hrvatsku nije doselio zbog korijena ili radi studija, posla, ljubavi ili želje za putovanjem. Riječ je o izbjeglicama koji čine ranjivu skupinu polaznika te dijele različita stresna i traumatična iskustva koja su obilježila njihov dolazak u Hrvatsku. Nažalost, njihov se broj povećava u posljednje vrijeme. Nakon otvaranja tzv. Balkanske rute 2015. godine i velike migrantske krize uslijedio je i rat u Ukrajini te prihvati izbjeglica iz te ratom pogođene zemlje. *Croaticum* od ak. god. 2017./18. organizira *Tečaj hrvatskoga jezika za azilante i tražitelje azila u Republici Hrvatskoj*, a u ljetnom semestru 2021./2022. organizirao je i *Tečaj hrvatskoga jezika za ukrajinske studente koji su pod privremenom zaštitom RH*.

4. Programi

Učim hrvatski na Croaticumu i zanimljivo mi je. Ovo mi je četvrti semestar i do sada je svaki dan bilo različito jer hrvatski je bogat jezik. Nastava je dinamična, učimo nešto novo svaki dan i raspoređi su raznoliki. Profesori su simpatični i svi znaju više nego što možemo

pitati, a oni se trude da mi učimo i službeni i ulični hrvatski jer nam treba oboje. Također, kad su vremena bila čudna zbog korone, nismo imali problema jer je Croaticum preko interneta bio odličan.

Antonio, Peru

Semestralni tečaj hrvatskoga jezika i kulture prati akademski kalendar pa u jednoj akademskoj godini *Croaticum* ima dva semestralna tečaja (ljetni i zimski). Mnogi su polaznici nastavljajući iz prethodnoga semestra (ili prethodnih semestara), ali također dolaze i novi studenti koji se, ako imaju predznanje hrvatskoga jezika, testiraju i smještaju na odgovarajuću razinu. Nastava se odvija svaki dan u učionicama Filozofskog fakulteta u trajanju od tri školska sata. Protekle dvije godine bile su vrlo izazovne za lektore i polaznike jer se u jeku pandemije nastava preselila na platformu Zoom. To je iziskivalo više angažmana za lektore jer su se u kratkom roku trebali snaći u novom obliku nastave, prilagoditi nastavne materijale, ali i način poučavanja. Također su se trebali dodatno truditi održavati koncentraciju i motivaciju polaznika. Međutim, pokazala se i velika prednost takvog oblika nastave – otvorila se mogućnost za učenje hrvatskoga osobama koje ne bi mogle pohađati kontaktnu nastavu. Kako se situacija s pandemijom mijenjala, tako se nastava postupno vraćala u učionice, iako je i dalje bilo moguće pratiti nastavu i preko platforme Zoom (u slučaju bolesti ili samoizolacije), dakle nastava je bila hibridna – održavala se istovremeno kontaktno i na daljinu. Ipak, početkom 2022. godine broj se zainteresiranih za nastavu na daljinu smanjio pa se nastava u potpunosti vratila u učionice, dok se individualna nastava iz praktičnih razloga i dalje najčešće održava na daljinu.

Jedna od zaslužnih lektorica *Croaticuma*, Marijana Cesarec, 1998. godine zapisala je kako se nada da će *Croaticum* jednog dana prerasti u ministudij hrvatskoga jezika i kulture na Odsjeku za kroatistiku. Njezin se san ostvario 2014. godine kada je završen postupak akreditacije dvosemestralnoga sveučilišnoga modula pod nazivom *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Završetkom tog modula polaznici dobivaju dopunsku ispravu o studiju (eng. *diploma supplement*). Program podrazumijeva pohađanje *Semestralnoga tečaja hrvatskoga jezika i kulture* te izbornih programa hrvatskoga jezika i kulture tijekom dvaju uzastopnih semestara.

Studentima koji žele sudjelovati na *Semestralnom tečaju*, ali zbog nekog razloga ne mogu pohađati nastavu cijeli semestar, omogućeno je sudjelovanje na *Jednomjesečnom tečaju hrvatskoga jezika i kulture*. Polaznici sudjeluju na grupnoj nastavi svaki dan (ukupno 70 sati), a uz to imaju 5 sati individualne nastave koja je prilagođena njihovim potrebama.

Tijekom semestra održava se i *Skraćeni semestralni tečaj hrvatskoga jezika i kulture za Erasmus+ studente*. Tečaj traje 15 tjedana tijekom jednoga semestra, a sastoji se od ukupno 75 sati nastave. Polaznici dva puta tjedno imaju po 2 školska sata jezične nastave te tijekom semestra imaju ukupno 15 sati terenske nastave u kulturnim institucijama u Zagrebu.

Izvan semestra *Croaticum* organizira tri kratka intenzivna tečaja: *Croaticumova ljetna škola hrvatskoga jezika i kulture*, *Croaticumova jesenska škola hrvatskoga jezika i*

kulture te *Croaticumova zimska škola hrvatskoga jezika i kulture*. Svaka škola traje 3 tjedna, a polaznici hrvatski jezik i o hrvatskoj kulturi uče 75 školskih sati. Svaki dan imaju 4 školska sata jezične nastave, tjedno imaju 2 sata govornih vježbi te 3 školska sata nastave iz hrvatske kulture.

Na idejni i financijski poticaj *Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske* *Croaticum* je u suradnji s *Centrom za potporu e-učenju* Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu izradio internetske tečajeve za razine A1 i A2 prema ZEROJ-u. Tečajevi su pokrenuti 2017. i 2018. godine te su u potpunosti besplatni. Prijava na tečajeve pojednostavnjena je do te mjere da korisnici ne moraju otvoriti poseban korisnički račun, nego tečajevima mogu pristupiti korištenjem korisničkoga računa za Facebook ili Google. Sučelje, upute i podrška dostupni su na engleskome i španjolskome jeziku. Internetski tečaj A1.HR dostupan je na adresi: <https://a1.ffzg.unizg.hr/>, a internetski tečaj A2.HR dostupan je na adresi: <https://a2.ffzg.unizg.hr/>. Svaki tečaj sadrži 80 nastavnih jedinica za koje je predviđeno da traju oko 45 minuta. Nastavne su jedinice osmišljene tako da se uvijek bavaju sve četiri jezične vještine, a usto svakoj lekciji prati i kulturološki tekst s vježbama razumijevanja. Ti su tečajevi učinili dostupnim učenje hrvatskog jezika velikom broju zainteresiranih korisnika (u prvih su nekoliko godina e-tečajevi imali više od 10.000 polaznika), ponajprije za potomke hrvatskih iseljenika, što je bio glavni cilj *Središnjeg ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske*, ali i za sve druge koje zanima učenje hrvatskoga jezika.

U posljednjih nekoliko godina svjedočimo migracijama iz bliskoistočnih zemalja koje su učinile Hrvatsku jednom od tranzitnih zemalja na tzv. Balkanskoj ruti ili pak prihvatnom zemljom za izbjeglice. „Izbjeglicama su, kao prisilnim migrantima iz konfliktima zahvaćenih zemalja, ugrožena brojna ljudska prava što ih posljedično svrstava u posebno ranjivu skupinu stranaca u prihvatnim zemljama. Različiti su institucionalni problemi njihova prihvata, a jedan od najvećih izazova svakako je njihova jezična integracija u svako društvo, pa tako i hrvatsko“ (Cvitanušić, u tisku). Suradnjom Filozofskog fakulteta i udruge *Are You Syrious* od ljetnog semestra ak. god. 2017./18. počeo se održavati *Tečaj hrvatskoga jezika i kulture za azilante i tražitelje azila u Republici Hrvatskoj*. Na projektu su sudjelovale lektorice Ranka Đurđević i Jelena Cvitanušić. One su mentorirale studentice kroatistike pripremajući ih za rad u nastavi i sudjelovale u stvaranju posebnih nastavnih materijala za takav tečaj. Od tada do danas program je pohađalo oko stotinu polaznika. Program se i dalje održava, a sastav polaznika postaje sve heterogeniji pa se uz polaznike iz Sirije i Iraka sve češće uključuju i polaznici iz Irana, Maroka, Turske itd.

Početak rata u Ukrajini pokrenuo je novi migracijski val te je u cilju što brže integracije ukrajinskih izbjeglica u Hrvatsku *Croaticum* u ljetnom semestru ak. god. 2021./22. organizirao *Tečaj hrvatskoga jezika za studente iz Ukrajine koji su pod privremenom zaštitom Republike Hrvatske* te koji trenutačno studiraju na sastavnicama Sveučilišta u Zagrebu. Tečaj je bio besplatan i namijenjen studentima koji nemaju prethodno znanje hrvatskoga jezika, a nastava se odvijala dva puta tjedno.

5. Život u učionici i izvan učionice

Croaticum je najveća ustanova na kojoj se poučava hrvatski. Pohađam Croaticum već dva semestra. Prema mojem iskustvu, dizajn tečaja je razuman, svi profesori/profesorice su jako odgovorni i iskusni, predavanja su sadržajna i kvalitetna. Atmosfera na Croaticumu je lagana i ugodna, uvijek smo prijatelji s profesorima/profesoricama. Osim predavanja zajedno smo išli na književnu promociju i na kavu, ovako učimo hrvatski izvan tečaja i možemo duboko doživljavati hrvatsku kulturu, to je moj omiljeni i najbolji dio!

Yuqiao, Kina

Osnovna je svrha učenja jezika potreba za komunikacijom te uključenost u društveni kontekst jezika kojim se ovladava. Pri ovladavanju inim jezikom sudjeluju različiti mentalni procesi, ali utjecaj imaju i individualne razlike poput dobi, osobina ličnosti i afektivni čimbenici (motivacija, strah od jezika, emocije, samopouzdanje, stavovi prema jeziku). Upravo se motivacija često smatra ključnim čimbenikom u procesu ovladavanja inim jezikom jer njezin nedostatak, čak i kod najdarovitijih učenika, utječe na ispunjenje dugoročnih ciljeva te na podjednak razvoj jezičnih vještina. Devedesetih se godina prošloga stoljeća sve više počinje raspravljati o ulozi nastavnika i motivacijskim strategijama kojima se izravno utječe na proces ovladavanja inim jezikom i na učenike. Istraživanja (Dörnyei i Csizér 1998, Cheng i Dörnyei 2007) pokazuju da je nastavnikovo ponašanje najvažniji motivacijski alat u razredu te je upravo zato važan nastavnikov entuzijazam, predanost nastavi i dobri odnosi s učenicima. Uz nastavnika jedan od najvažnijih motivacijskih čimbenika je ugodno ozračje u razredu, što podrazumijeva ne samo učionicu kao mjesto i ugodan prostor, nego i trenutke u kojima nastavnik i učenici koriste humor te u kojima općenito vlada tolerancija.

*Croaticum*ovi polaznici vrlo često opisuju nastavu na *Croaticumu* kao ugodnu, opuštajuću, zabavnu. Lektori se trude stvoriti opuštenu atmosferu, osloboditi polaznike straha od jezika te ih motivirati na govorenje. Lektori vrlo dobro znaju da je humor odličan način za međusobno povezivanje i opuštanje. Lektori u nastavi koriste i mnoge druge motivacijske strategije: različite igre, prezentacije, kvizove, čitaju književna djela, slušaju hrvatsku glazbu, pjevaju hrvatske pjesme itd.

No, nastava živi i izvan učionice. Svaki semestar lektori organiziraju terensku nastavu kao što je posjet muzeju, Saboru, HRT-u, galeriji, kazalištu i drugim kulturnim institucijama ili pak studentima zadaju projektni zadatak kao što je predstavljanje zagrebačkih znamenitosti pa polaznici s lektorom šetaju gradom te obilaze te znamenitosti.

Svaki semestar *Croaticum* organizira izlet za sve svoje polaznike. *Croaticum* je s polaznicima obišao gotovo cijelu Hrvatsku: Požegu, Varaždin, Bašku, Zadar, Trakošćan, Plitvička jezera, Rijeku, Pulu i druge gradove. Polaznici se vesele izletu jer je to mogućnost za upoznavanje polaznika iz drugih grupa, ali i za neformalnije druženje s

lektorom i kolegama. Dakako, na svakom izletu uče o kulturnim znamenitostima, kušaju još neke hrvatske specijalitete i saznaju više o životu u drugim hrvatskim gradovima.

6. Lektori

Na Croaticumu sam stekla prijateljstva koja još uvijek njegujem. Nastavnici su tijekom tečaja pokazali visoku profesionalnost i angažman u učionici i izvan nje. Rado bih ponovila to iskustvo!

Diana, Bugarska

Krajem ak. god. 2021./22. na *Croaticumu* je zaposleno 15 stalnih lektora i viših lektora: dr. sc. Lidija Ban Matovac, lektorica, dr. sc. Ivančica Banković-Mandić, viša lektorica, dr. sc. Marica Čilaš Mikulić, viša lektorica, dr. sc. Ana Grgić, lektorica i znanstvena suradnica, dr. sc. Milvia Gulešić Machata, viša lektorica i znanstvena suradnica, dr. sc. Antonio-Toni Juričić, viši lektor, dr. sc. Aida Korajac, lektorica, dr. sc. Darko Matovac, lektor i znanstveni suradnik, dr. sc. Dinka Pasini, viša lektorica, dr. sc. Sanda Lucija Udier, viša lektorica i znanstvena suradnica, Marinela Aleksovski, viša lektorica, Jelena Cvitanušić, lektorica, Ranka Đurđević, lektorica, Ninoslav Radaković, lektor i Tanja Salak, lektorica. Budući da je broj polaznika i različitih programa velik, svaki semestar *Croaticum* angažira i vanjske suradnike. Važno je reći da je za uspješno funkcioniranje *Croaticuma* zaslužna i tajnica Anja Bajt, mag. educ. philol. croat.

Croaticum svoje djelovanje temelji na suvremenim glotodidaktičkim, primijenjenolingvističkim i teorijskolingvističkim istraživanjima pa se lektori i lektorice zaposleni na *Croaticumu* sustavno i kontinuirano bave istraživanjima ponajprije u okviru hrvatskoga kao inoga jezika, ali i općim kroatističkim i lingvističkim temama. Kao izlagači sudjeluju na brojnim međunarodnim i domaćim znanstvenim i stručnim skupovima (primjerice skup Hrvatski kao drugi i strani jezik (HIDIS), skup Hrvatskog društva za primijenjenu lingvistiku (HDPL), Hrvatski slavistički kongres i mnogi drugi). Usto već dulji niz godina gostuju kao predavači na inozemnim sveučilištima (npr. u Finskoj, Njemačkoj, Austriji, Australiji, Mađarskoj, Slovačkoj, Nizozemskoj, Ukrajini, Poljskoj, Portugalu, Kosovu, BiH, Češkoj).

Croaticum djeluje kao mentorski centar za buduće lektore hrvatskoga kao inoga jezika na stranim sveučilištima pa s Ministarstvom znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske od 2009. godine organizira *Stručno i znanstveno savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika* (SIH). Skup se organizira svake godine u srpnju te ponajprije služi izobrazbi i usavršavanju lektora te razmjeni iskustava iz poučavanja hrvatskoga kao inoga jezika. Tijekom dva dana SIH-a održavaju se stručna i znanstvena izlaganja i rasprave u okviru zadane središnje teme. Neke od tema posljednjih godina su: male riječi u hrvatskom kao prvom i inom jeziku (2021.), osjećaji u hrvatskom kao prvom

i inom jeziku (2019.), procjenjivanje jezičnoga znanja i izrada jezičnih ispita (2018.), sintaksa u kontekstu inojezičnoga hrvatskog (2017.) te nasljedni jezik (2016.).

Od ak. god. 2017./18. *Croaticum* organizira *Croaticumov okrugli stol* (COS) koji okuplja znanstvenike i stručnjake oko neke lingvističke teme koja je značajna za područje poučavanja hrvatskoga kao inoga jezika. Osim znanstvenicima i stručnjacima koji se bave tom ili sličnom temom, namijenjen je i svim zainteresiranim studentima kroatistike i srodnih jezikoslovnih i glotodidaktičkih studija. *Croaticum* na svakom COS-u ugosti predavače iz inozemstva te tako povezuje znanstvenike i stručnjake koji se bave istraživanjima relevantnima i za hrvatski kao ini jezik u Hrvatskoj i inozemstvu. Dosad su održana tri COS-a, a teme su bile: teličnost, glagolska prefiksacija te kolokacije u hrvatskom jeziku.

Croaticum provodi ispite poznavanja hrvatskoga jezika za različite potrebe (stjecanje prava na stalni boravak u RH, dobivanja hrvatskog državljanstva, nostrifikacije inozemnih diploma, zapošljavanja, studiranja i dr.). Ispiti se organiziraju prema razinama u skladu sa *Zajedničkim europskim referentnim okvirom za jezike*. Svaki ispit sadrži sljedeće cjeline: razumijevanje slušanog i čitanog teksta, poznavanje jezičnih struktura, pisana proizvodnja i govorna proizvodnja. Najčešće pristupnici polažu test na razini B1 jer je ona propisana *Pravilnikom o polaganju ispita iz poznavanja hrvatskoga jezika i latiničnog pisma u postupku odobrenja dugotrajnog boravišta*.

6.1. *Croaticumova izdanja*

Croaticum je razvio bogatu izdavačku djelatnost koja ponajprije podrazumijeva objavljivanje udžbenika i vježbenica za učenje hrvatskoga kao inoga jezika. Autorice Marica Čilaš Mikulić, Milvia Gulešić Machata, Dinka Pasini i Sanda Lucija Udier objavile su 2006. godine udžbenik, vježbenicu i CD *Hrvatski za početnike*, a poslije su uslijedili udžbenici, vježbenice i CD-i *Razgovarajte s nama za razinu A2–B1* 2008. godine, *Razgovarajte s nama za razinu B1–B2* 2011. godine, *Razgovarajte s nama za razinu B2–C1* 2014. godine te *Razgovarajte s nama za razinu B2* 2015. godine autorica Čilaš Mikulić, Gulešić Machata i Udier. U suvremenom poučavanju jezika važno je da se „sadržaj i način poučavanja ne smiju zamrznuti u obliku koji je prikladan za određeno vrijeme i određenu razinu teorijskih i primijenjenih znanstvenih spoznaja, već se trebaju mijenjati paralelno s promjenama u teoriji i primjeni jezikoslovnih, glotodidaktičkih i kulturoloških istraživanja“, kao i da se „trebaju stalno iznova prilagođavati svojim novim i uvijek različitim recipijentima“ (Udier 2016: 142). Upravo je nedavno, u proljeće 2022. godine, iz tiska izišao novi udžbenik za početnike *Razgovarajte s nama za razine A1–A2* autorica Čilaš Mikulić, Gulešić Machata i Udier.

Sanda Lucija Udier uredila je dva udžbenika hrvatske kulture, *Hrvatska na prvi pogled* (2014.) koji je objavljen i u prijevodu na engleski kao *Croatia at first sight* (2016.) te *Hrvatska na drugi pogled* (2019.). Riječ je o udžbenicima hrvatske kulture i društva koji su namijenjeni studentima kroatistike, slavistike, povijesti, međunarodnih odnosa i sličnih struka, kao i pripadnicima hrvatskoga iseljništva koji uče o hrvatskome jeziku i kulturi. U prvom su udžbeniku obrađene osnovne i polazišne

teme hrvatske kulture u poglavljima o geografiji Hrvatske, hrvatskoj povijesti, jeziku, književnosti, političkom sustavu, filmu, svakodnevnici, etnološkoj i umjetničkoj baštini, dok su u drugom obrađene teme modernizacije, gospodarstva, migracija, religije, školstva, umjetnosti, hrvatskih kulturnih ustanova, medija te sporta i olimpizma u Hrvatskoj.

Godine 2013. izdan je prvi temeljit opis neke referentne razine za hrvatski kao ini jezik pod naslovom *Hrvatski B1: Opisni okvir referentne razine B1* (urednice Grgić, Gulešić Machata i Nazalević Čučević), 2015. godine uslijedio je *Hrvatski B2: Opisni okvir referentne razine B2* (urednice Gulešić Machata i Grgić), a 2017. godine i *Hrvatski A2: Opisni okvir referentne razine A2* (urednice Grgić i Gulešić Machata). Opis razina napravljen je prema ljestvici referentnih razina *Zajedničkoga europskoga referentnoga okvira za jezike* (ZEROJ). Svi se *Okviri* sastoje od deset poglavlja (Značajke i namjena priručnika, Opis razine prema ZEROJ-u, Pragmatična kompetencija, Jezične funkcije, Opći pojmovi, Gramatička kompetencija, Posebni pojmovi, Izgovorna kompetencija, Pravopisna kompetencija, Sociokulturna kompetencija) i dvaju dodataka (Kazalo pojmova, Popis udžbenika i priručnika za učenje hrvatskoga kao inoga jezika) u čijoj su izradi sudjelovali lektori i fonetičari *Croaticuma*.

Izlaganja sa skupa *Stručno i znanstveno savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika* (SIH) objavljuju se kao radovi u zborniku SIH-a pod nazivom *Croaticum: Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika*. Uključujući ovaj, dosad je objavljeno pet zbornika. Osim radova nastalih na temelju izlaganja s prethodnih SIH-ova, u tim se zbornicima objavljuju i drugi radovi iz područja HIJ-a. Usto, zbornici uvijek donose i prikaze relevantnih knjiga, najčešće iz područja kroatistike i glotodidaktike.

Godine 2013., kad je izdan *Hrvatski B1: Opisni okvir referentne razine B1*, slavio se stoti rođendan kultnoga hrvatskoga djela *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*. Te su dvije okolnosti bile poticaj za prilagodbu *Hlapića* Ivane Brlić-Mažuranić za razinu B1. Prilagodba hrvatskoga klasika pod naslovom *Šegrt Hlapić za razinu B1* autorica Grgić, Đurđević i Salak objavljena je 2014. godine te osim prilagođenog teksta sadrži i rječnik novih i nepoznatih riječi s prijevodom na engleski jezik na marginama te na kraju knjige. Objavljena su i ponovljena izdanja.

Najnovijeg je datuma gramatika hrvatskoga jezika pod naslovom *Basic Croatian Grammar: For Croatian Language Learners* (2022.) autora Darka Matovca. Namijenjena je učenicima, ali i lektorima hrvatskoga kao drugog i stranog jezika te je pisana na engleskom jeziku. Gramatika nudi osnovni gramatički opis te je ponajprije namijenjena učenicima na početnoj ili srednjoj razini učenja hrvatskoga jezika.

7. Do sljedećeg okruglog rođendana

Studiram kroatistiku na sveučilištu u Pekingu. Dobila sam stipendiju za učenje hrvatskog jezika u Hrvatskoj za dva semestra, a sada je moj drugi semestar. Za mene je Croaticum najbolje mjesto za učenje hrvatskog jezika jer ima sadržajna predavanja, razne materijale za učenje i profesionalne lektore. Svaki dan na predavanju učim gramatiku i vokabular i vježbam slušanje

i govorenje. Zbog toga brže napredujem nego prije. Saznala sam više o Hrvatskoj i njezinoj povijesti i kulturi. Osim toga, upoznala sam kolege iz cijelog svijeta koji su jako simpatični. Preko učenja u Croaticumu volim Hrvatsku sve više i više, a istovremeno moj horizont postaje sve širi i širi. Puno uživam u Croaticumu!

Sretan rođendan Croaticumu!

Juhan, Kina

Uspoređujući *Croaticum* na 50. godišnjicu i ovogodišnju 60. jasno je da se mnogo toga promijenilo. Pokrenuto je više programa koji su odgovorili na društvene potrebe (tečaj za azilante, tečaj za izbjeglice), osmišljena su dva besplatna internetska tečaja kojima je hrvatski jezik postao dostupan svakomu s pristupom internetu, nastava na daljinu omogućila je učenje hrvatskoga jezika osobama koje možda nikad ne bi mogle pohađati kontaktnu nastavu jer žive daleko i sl., a opisnicima za razine A2, B1 i B2 udareni su čvrsti temelji za bavljenje hrvatskim kao inim jezikom. Mnogi objavljeni priručnici te znanstveni i stručni radovi kao i sudjelovanja na brojnim međunarodnim skupovima i nastavničkim mobilnostima dokaz su stalnog angažmana *Croaticumovih* lektora u želji za profesionalnim napredovanjem i unapređivanjem struke. Vjerujemo da će *Croaticum* nastaviti rasti istim tempom, s istim žarom i da ga čeka još puno plodnih godina!

Literatura

- Banković-Mandić, Ivančica i Marica Čilaš Mikulić. 2016. „Hrvatski kao drugi i strani jezik iz sveučilišne perspektive.“ *Croatia* 40 (60): 121–137.
- Cvitanušić Tvico, Jelena i Ranka Đurđević. 2012. „Pola stoljeća Croaticuma“. U *Croaticum: Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika*, uredili Čilaš Mikulić, Marica, Antonio-Toni Juričić, Sanda Lucija Udier. 123–132. Zagreb: FF press
- Cvitanušić, Jelena, Iva Nazalević i Sanda Lucija Udier. 2010. „Uoči pedesete obljetnice Croaticuma – Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik.“ *Nova Croatia: časopis za hrvatsku književnost i kulturu*. 4: 99–105.
- Cvitanušić, Jelena (u tisku). „Jezična integracija izbjeglica u Hrvatskoj: dva primjera dobre prakse.“ U *Zbornik Trećeg bosanskohercegovačkog slavističkog kongresa*.
- Čilaš Mikulić, Marica, Milvia Gulešić Machata, Dinka Pasini i Sanda Lucija Udier. 2006., 2008., 2013., 2015., 2018., 2020. *Hrvatski za početnike 1. Udžbenik i rječnik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Čilaš Mikulić, Marica, Milvia Gulešić Machata i Sanda Lucija Udier. 2008., 2016. *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika za više početnike* Zagreb: FF press.
- Čilaš Mikulić, Marica, Milvia Gulešić Machata i Sanda Lucija Udier. 2011., 2012., 2014. *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika niži srednji stupanj*. Zagreb: FF press.

- Čilaš Mikulić, Marica, Milvia Gulešić Machata i Sanda Lucija Udier. 2015. *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika za razinu B2*. Zagreb: FF press.
- Čilaš Mikulić, Marica i Milvia Gulešić Machata, ur. 2017. *Massive Open Online Course of the Croatian Language, A1.HR (MOOC) / Cursos masivos abiertos en línea de lengua croata, A1.HR (MOOC)*. Zagreb: Filozofski fakultet, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.
- Grgić, Ana, Darko Matovac i Marinela Aleksovski. 2021. „60. godina Croaticuma – Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik.“ U *Hrvatski iseljenički zbornik*, uredila Kukavica, Vesna, 106–125. Zagreb: Hrvatska matica iseljenika.
- Grgić, Ana, Milvia Gulešić Machata i Iva Nazalević Čučević, ur. 2013. *Hrvatski B1: Opisni okvir referentne razine B1*. Zagreb: FF press.
- Grgić, Ana, Milvia Gulešić Machata, ur. 2017. *Hrvatski A2: Opisni okvir referentne razine A2*. Zagreb: FF press.
- Grgić, Ana, Ranka Đurđević, Tanja Salak. 2016., 2018. *Šegrt Hlapić za razinu B1. Prilagodba romana Čudnovate zgrade šegrta Hlapića Ivane Brlić-Mažuranić*. Zagreb: FF press.
- Gulešić Machata, Milvia i Ana Grgić, ur. 2015. *Hrvatski B2: Opisni okvir referentne razine B2*. Zagreb: FF press.
- Gulešić Machata, Milvia i Darko Matovac, ur. 2018. *Massive Open Online Course of the Croatian Language, A2.HR (MOOC) / Cursos masivos abiertos en línea de lengua croata, A2.HR (MOOC)*. Zagreb: Filozofski fakultet, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.
- Jelaska, Zrinka. 2005. *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Matovac, Darko. 2022. *Basic Croatian Grammar: For Croatian Language Learners*. Zagreb: Croatian University Press.
- Salak, Tanja i Antonija Ordulj. 2020. „Motivacijske strategije u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika.“ U *HINIZ – HRVATSKI INOJEZIČNI*, uredili Jelaska, Zrinka i Igor Marko Gligorić. 91–109. Zagreb, Klagenfurt: Hrvatsko filološko društvo, Zagreb: Institut für Slawistik, Universität Klagenfurt.
- Udier, Sanda Lucija. 2014. *Razgovarajte s nama za razinu B2–C1*. Zagreb: FF press.
- Udier, Sanda Lucija, ur. 2014. *Hrvatska na prvi pogled. Udžbenik hrvatske kulture*. Zagreb: FF press.
- Udier, Sanda Lucija, ur. 2016. *Croatia at the first sight. Textbook of Croatian culture*. Zagreb: FF press.
- Udier, Sanda Lucija, ur. 2019. *Hrvatska na drugi pogled, udžbenik hrvatske kulture i društva*. Zagreb: FF press.
- Udier, Sanda Lucija. 2016. Filološki pristup poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika. *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu* 40 (60): 139–152.
- Udier, Sanda Lucija i Milvia Gulešić Machata. 2019. Suvremeno poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika u Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik. *Hrvatski* 7 (1-2): 27–43.